ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Гомельскі УНІВЕРСІТЭТ

ОРГАН ПАРТКОМА, РЭКТАРАТА, МЯСЦКОМА, КАМІТЭТА ЛКСМБ
І ПРАФКОМА ГОМЕЛЬСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА

№ 4 (491) | Субота, 13 лютага 1982 года | Газета заснавана ў верасні 1969 года. Выходзіць раз у тыдзень | Цана 2 кап.

ЛАЎРЭАТЫ ПРЭМІІ КАМСАМОЛА ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

Вакальна-інструментальны ансамбль студэнтаў універсітэта «Радзімічы» добра вядомы ў нашай вобласці, рэспубліцы. Выступленні ансамбля ўпрыгожваюць праграмы мастацкай самадзейнасці, становяцца падзеяй пры самастойных выступленнях. Вызначаюць яго высокая мастацкая культура, глыбокае разуменне сучасных музыкальных цячэнняў, арыентацыя на лепшыя ўзоры.

Нядаўна вакальна-інструментальнаму ансамблю «Радзімічы» па выніках 1981 года прысуджана прэмія камсамола Гомельшчыны сярод творчай моладзі ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і архітэктуры. Як адзначана ў рашэнні журы, прэмія прысуджана «...за вялікую шматгадовую работу па маральна-эстэтычнаму выхаванню моладзі, культурнае абслугоўванне ўдарных камсамольскіх будоўляў».

(Наш. кар.).

На пашыраным пасяджэнні Савета універсітэта

ПАЎНЕЙ ВЫКАРЫСТОЎВАЦЬ МАГЧЫМАСЦІ

25 студзеня адбылося пашыранае пасяджэнне Савета універсітэта. Разам з яго членамі ў актавай зале сабраліся вучоныя, выкладчыкі, навукова- і інжынерна-тэхнічны персанал навукова-даследчага сектара і праблемнай навукова-даследчай лабараторыі. Асноўным на парадку дня было пытанне па падвядзенню вынікаў навукова-даследчай, вучэбнай і вучэбна-метадычнай работы і падрыхтоўцы навукова-педагагічных кадраў за 1981 год. З грунтоўнымі дакладамі выступілі прарэктар па навуковай рабоце прафесар **М. В. Навучыцель**, прарэктар па вучэбнай рабоце прафесар, член-карэспандэнт АН БССР **Л. А. Шамяткоў**, прарэктар па завочнаму і вячэрняму навучанню дацэнт **А. І. Балтоўскі**.

Актуальнасць, абмяркоўваемага пытання выклікала актыўныя, дзелавыя і прынцыповыя спрэчкі. У іх прынялі ўдзел загадчык навукова-даследчага сектара **М. І. Твардоўскі**, загадчык кафедры оптыкі дацэнт **А. М. Сердзюкоў**, загадчыца вучэбнай часткі **Н. І. Папкова**, намеснік загадчыка НДС **С. Я. Пашук**, загадчык кафедры фізічнай метралогіі дацэнт **У. М. Школдзін**, дацэнт кафедры фізіялогіі спорту і спартыўнай медыцыны **І. П. Волкаў**. Падагульняючым з'явілася выступленне рэктара універсітэта акадэміка АН БССР **Б. В. Бокуця**.

У ДАКЛАДАХ і заслуханых выступленнях, падкрэслівалася, што на працягу першага года адзінаццатай пяцігодкі калектыў універсітэта працаваў над ажыццяўленнем рашэнняў XXVI з'езда КПСС і XXIX з'езда КПБ, пастаноў партыі і ўрада па вышэйшай школе, выкананню патрабаванняў Міністэрстваў вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі краіны і рэспублікі.

У мінулым годзе ва універсітэце прыкметна павысілася значнасць дзяржбюджэтнай і гаспдагаворнай тэматыкі. У плане НДР 1981 года доля важнейшай дзяржбюджэтнай тэматыкі дасягнула 91,5%, у тым ліку выконваемай па комплексных праграмах — 44,7 %. Па гаспдагаворнай тэматыцы гэтыя паказчыкі таксама характарызуюцца пэўным ростам.

Дзяржкамітэт СМ СССР па навуцы і тэхніцы зацвердзіў дадатковую тэматыку, павялічыў штат работнікаў і асігнаванні праблемнай навукова-даследчай лабараторыі фізіка-хімічных працэсаў трэння.

Адкрыта і працуе другая ва універсітэце галіновая навукова-даследчая лабараторыя комплекснага вывучэння мінеральна-сыравінных рэсурсаў Беларусі.

У навукова-даследчай рабоце летась удзельнічала 553 навукова-даследчыя работнікі, у тым ліку 15 доктараў і 193 кандыдаты навук.

Як адзначалася ў дакладзе М. В. Навучыцеля, найбольш значныя вынікі даследаванняў дасягнуты за мінулы год на кафедры гісторыі КПСС, навуковага камунізму, філасофіі, беларускай мовы, рускай мовы, алгебры і геаметрыі, дыферэнцыяльных ураўненняў, тэорыі функцый і функцыянальнага аналізу, тэарэтычнай фізікі, фізікі цвёрдага цела, оптыкі, мінералогіі, петраграфіі і геахіміі, гідрагеалогіі і інжынернай геалогіі, фізіялогіі чалавека і жывёлін, хіміі, агульнай фізікі, радыёфізікі, матэматычных праблем кіравання, тэхнічных сродкаў апрацоўкі эканамічнай інфармацыі, ВМ і праграмавання, праблемнай НДЛ фізіка-хімічных працэсаў трэння.

За мінулы год вучонымі універсітэта было выдадзена 5 манаграфій, вучэбных дапаможнікаў. Іх аўтарамі з'яўляюцца Я. М. Шарамет, Л. М. Сапегін, У. І. Міроненка, А. Я. Малахава, В. П. Дзядзічкін.

У дакладзе і выступленнях указвалася на якаснае паляпшэнне навукова-даследчай работы студэнцкай моладзі. Усімі формамі НДРС было ахоплена 96% кантынгенту стацыянара. На рэспубліканскім аглядзе-конкурсе студэнцкіх навуковых прац па прыродазнаўчых, тэхнічных і гуманітарных навуках 74,3 працэнта прадстаўленых ад ГДУ даследаванняў аднесены да першай і другой катэгорый. На Усесаюзным конкурсе работа студэнта гісторыка-філалагічнага факультэта В. Пічукова ўдастоена медаля, 5 даследаванняў адзначаны дыпломамі Мінвуза СССР і ЦК ВЛКСМ і аўтары такой жа колькасці работ узнагароджаны Ганаровымі граматамі конкурсных камісій. 49 работ студэнтаў і ў сааўтарстве з выкладчыкамі апублікаваны ў друку.

За першы год адзінаццатай пяцігодкі павысіўся якасны ўзровень прафесарска-выкладчыцкага саставу.

Працэнт выкладчыкаў з вучонымі ступенямі дасягнуў 46,9%. Паспяхова закончылі аспірантуру 72,7% аспірантаў. Былі абаронены доктарская дысертацыя дацэнтам В. П. Стаўровым і 10 — кандыдацкіх. Загадчык кафедры філасофіі доктар філасофскіх навук У. М. Калмыкоў і загадчык кафедры эканомікі працы У. Д. Арэшчанка зацверджаны ВАКам у вучоным званні прафесара.

Калектыў універсітэта накіроўваў свае намаганні на ўдасканальванне зместу і форм вучэбна-метадычнай і выхаваўчай работы. Як адзначалася ў дакладзе Л. А. Шамяткова, працягвалася работа па распрацоўцы праграм новых спецкурсаў, рэгулярна абмяркоўваліся тэксты лекцый. За справаздачны перыяд ратапрынтным спосабам выдадзена 13 вучэбных дапаможнікаў агульным аб'ёмам 81,5 друкаванага аркуша.

Мэтанакіравана вялася работа па ўдасканальванню псіхолага-педагагічнай падрыхтоўкі выкладчыкаў. Працягваў плённа працаваць семінар па праблемах вузаўскай педагогікі і псіхалогіі. Для актывізацыі логіка-мысліцельнай дзейнасці студэнтаў практыкавалася правядзенне заняткаў на аснове праблемнага навучання.

За перыяд навучальнага года з іншых ВНУ і навукова-даследчых устаноў краіны для чытання лекцый і аказання дапамогі ў правядзенні навукова-даследчай работы ва універсітэт прыязджала 5 вядомых вучоных.

На пасяджэнні Савета разам з дасягнутымі поспехамі адзначаліся і меўшыя месца недахопы ў арганізацыі навукова-даследчай, вучэбнай і вучэбна-метадычнай работы, у падрыхтоўцы навукова-педагагічных кадраў. Яшчэ не ўся дзяржбюджэтная тэматыка ўвайшла ў лік важнейшых. Застаецца нізкім працэнт гаспдагаворнай тэматыкі, у асаблівасці па комплексных праграмах. Эканамічны эфект у разліку на рубель затрат на навуку ад укаранення закончаных распрацовак у вытворчасць ва універсітэце застаецца ніжэйшым сярэдняга паказчыка па Мінвузу БССР. Знізілася выдавецкая актыўнасць прафесарска-выкладчыцкага саставу. Слабым звяном застаецца і вынаходніцкая работа. Не па ўсіх ахоўвадздольных тэмах праведзены патэнтна-інфармацыйныя даследаванні. Застаецца высокім працэнт адхіленых заявак на стадыі папярэдняй экспертызы. Ні адно вынаходніцтва не ўкаранёна ў вытворчасць.

Маюць месца недахопы ў арганізацыі навукова-даследчай работы студэнтаў. Слаба прыцягваецца да кіраўніцтва студэнцкай навукова-тэхнічнай творчасцю навуковы і інжынерна-тэхнічны персанал НДС і праблемнай навукова-даследчай лабараторыі. Якасць студэнцкіх навуковых прац, якія адпраўляюцца на рэспубліканскія агляды-конкурсы, практычна не павышаецца. Усё яшчэ высокі працэнт даследаванняў, аднесеных да трэцяй катэгорыі, а 1,34 працэнта іх былі адхілены.

На пасяджэнні Савета адзначаліся выпадкі нізкай патрабавальнасці да аспірантаў з боку кафедр і навуковых кіраўнікоў. У выніку гэтага асобныя аспіранты пасля аспірантуры доўгі час не абараняюць кандыдацкія дысертацыі. Ва універсітэце мала рыхтуецца доктарскіх дысертацый.

Мелі месца істотныя недахопы і ў арганізацыі вучэбнай і вучэбна-метадычнай работы. На кафедрах і факультэтах яшчэ мала ўдзяляецца ўвагі актыўнаму ўкараненню ў вучэбны працэс тэхнічных сродкаў навучання, распрацоўцы метадычных дапаможнікаў па ТСН. Да гэтага часу не запушчана ў дзеянне лабараторыя вучэбнага тэлебачання. Адзначаліся таксама выпадкі парушэння раскладу вучэбных заняткаў, выканання рабочых планаў факультэтаў.

Савет універсітэта прыняў разгорнутую пастанову, накіраваную на далейшае паляпшэнне навукова-даследчай, вучэбнай і вучэбна-метадычнай работы, падрыхтоўку навукова-педагагічных кадраў, паспяховае ажыццяўленне задач, пастаўленых перад вышэйшай школай XXVI з'ездам КПСС.

На пасяджэнні Савета рэктар універсітэта Б. В. Бокуць уручыў нагрудныя знакі «За выдатныя поспехі ў рабоце» Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі СССР і Цэнтральнага камітэта прафсаюза работнікаў асветы, вышэйшай школы і навучальных устаноў узнагароджаным дацэнтам Г. С. Еўдакіменку з кафедры гісторыі СССР і ўсеагульнай гісторыі, М. С. Кісялёвай з кафедры батанікі і фізіялогіі раслін і А. Н. Бекарэвічу з кафедры матэматычнага аналізу.

Партыйнае жыццё

ТЭХНІЧНЫЯ СРОДКІ— У ВУЧЭБНЫ ПРАЦЭС

Галоўнай задачай вышэйшай школы на сучасным этапе, як вызначыў XXVI з'езд КПСС, з'яўляецца павышэнне ўзроўню падрыхтоўкі спецыялістаў на аснове паляпшэння якасці выкладання вывучаемых дысцыплін. Адным з важнейшых кампанентаў інтэнсіфікацыі навучання лічыцца прымяненне тэхнічных сродкаў у вучэбным працэсе. За апошнія гады ў гэтым напрамку нямала зроблена і ў нашым універсітэце. Аднак узровень выкарыстання тэхнічных сродкаў на лекцыйных, семінарскіх і практычных занятках яшчэ не адпавядае сучасным высокім патрабаванням. Вось чаму партыйная арганізацыя ўпраўлення універсітэта вырашыла абмеркаваць гэта пытанне на сваім чарговым сходзе. На яго былі запрошаны і прадстаўнікі з факультэтаў. Справаздачу аб рабоце лабараторыі тэхнічных сродкаў навучання зрабіў яе загадчык А. І. Карніенка. Заслухана таксама інфармацыя загадчыка лабараторыі вучэбнага тэлебачання З. Б. Айгарса аб праведзенай рабоце па падрыхтоўцы лабараторыі да запуску яе ў дзеянне.

На партыйным сходзе з заўвагамі і прапановамі па абмяркоўваемаму пытанню выступілі рэдактар шматтыражнай газеты У. П. Балога, загадчыца вучэбнага аддзела Н. І. Папкова, прарэктар па вячэрняму і завочнаму навучанню А. І. Балтоўскі, старшыня камісіі эканамічнага факультэта па ўкараненню тэхнічных сродкаў навучання, загадчык кафедры тэхнічных сродкаў апрацоўкі эканамічнай інфармацыі А. І. Іванюк, загадчык кафедры агульнай фізікі У. С. Стрыжнёў.

У прынятай на сходзе пастанове прадугледжаны меры па карэннаму паляпшэнню ўкаранення ў вучэбны працэс тэхнічных сродкаў навучання на ўсіх факультэтах універсітэта.

ВІНШУЕМ!

Рэктарат, партком, грамадскія арганізацыі універсітэта, дэканат матэматычнага факультэта, кафедра алгебры і геаметрыі горача віншуюць намесніка дэкана матфака, кандыдата фізіка-матэматычных навук СЕЛЬКІНА Міхаіла Васільевіча з выпадку зацвярджэння яго ВАКам у вучоным званні дацэнта.

СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ

У БРАТНІМ САЮЗЕ

У гэтым годзе наша краіна адзначае 60-годдзе ўтварэння СССР. Гэта свята ўсіх нацый і народнасцей нашай неабсяжнай Радзімы.

Ленінская ідэя стварэння СССР знайшла адабрэнне і гарачую падтрымку ў працоўных усіх савецкіх рэспублік. Яны разумелі, што толькі разам, у адзінай і братняй сям'і, змогуць абараніць заваёвы Кастрычніка і пабудаваць новае сацыялістычнае грамадства.

23—27 снежня 1922 года ў Маскве адбыўся X Усерасійскі з'езд Саветаў. Ён прыняў пастанову аб утварэнні СССР, намеціў мерапрыемствы па развіццю народнай гаспадаркі і культурнага будаўніцтва, прыняў зварот да ўсіх народаў свету з заклікам аб'яднаць намаганні працоўных у барацьбе за мір.

X Усерасійскі з'езд Саветаў з'явіўся падрыхтоўчым крокам да склікання I з'езда Саветаў СССР. Ён адкрыўся 30 снежня 1922 года і стаў завяршальным этапам аб'яднання савецкіх рэспублік. I з'езд зацвердзіў Дэкларацыю і Дагавор аб утварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і выбраў Цэнтральны Выканаўчы Камітэт СССР. У рабоце I з'езда Саветаў удзельнічалі 2215 дэлегатаў ад Расійскай Федэрацыі, Беларусі, Украіны, Закаўказскай Федэрацыі. Ад Гомельскай губерні ў рабоце I з'езда Саветаў удзельнічалі 33 дэлегаты.

У абласным дзяржаўным архіве захоўваецца шэраг цікавых матэрыялаў аб тым, з чаго пачыналася сацыялістычнае будаўніцтва ў гарадах і вёсках Гомельшчыны. Нашы землякі праяўлялі павышаную ўвагу да работы X Усерасійскага з'езда Саветаў, на якім прадстаўнікі ўсіх народаў маладой краіны перамогшага пралетарыяту вырашылі аб'яднацца ў братні Саюз.

Вось што запісалі ў пастанове аб'яднанага сходу члены прафесіянальных саюзаў Рэчыцы ад 10 студзеня 1923 года:

«Адабраем пастанову з'езда і намечаныя шляхі далейшага будаўніцтва і вітаем Саюз Савецкіх Рэспублік, створаны на X з'ездзе Саветаў, як братняе яднанне працоўных Рэспублік у процівагу разлагаючайся Антанце».

Паўсюдна ідэя стварэння СССР атрымлівала аднадушную падтрымку і адабрэнне. Працоўныя Гомельшчыны на сходах і канферэнцыях заяўлялі аб сваёй адданасці партыі бальшавікоў і Савецкай уладзе і запэўнівалі іх у сваёй гатоўнасці па першаму покліч у стаць на абарону Саюза Савецкіх Сацыялістычных рэспублік. Аб гэтым яскрава гавораць дакументы абласнога дзяржаўнага архіва тых гадоў:

«Валасная канферэнцыя рабочых і сялян канстатуе, што дасягнуты поспехі нашай рэспублікі на знешнім і ўнутраных франтах дзякуючы цеснай і непарыўнай спайцы рабочых і сялян, якія заўсёды аказвалі актыўную падтрымку і чуйна прыслухоўваліся і адклікаліся на кліч рабоча-сялянскай улады. Вітаем стварэнне Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і заяўляем, што ў далейшым усімі сіламі па першаму клічу гатовы на абарону і падтрымку рабоча-сялянскай улады». (Пастанова Лоеўскай валасной беспартыйнай сялянскай канферэнцыі ад 14 студзеня 1923 года.

У перыяд утварэння СССР прадстаўнікі Саветаў з рэспублік і губерній удзялялі таксама ўвагу ўсталяванню мірных узаемаадносін паміж краінамі з розным сацыяльным ладам. Рабочыя запалкавай фабрыкі «Полымя рэвалюцыі» і завода «Чырвоны хімік» горада Гомеля на агульным сходзе заявілі: **«Вітаем утварэнне СССР як гарантыю нацыянальнага, культурнага самавызначэння і гаспадарчага адраджэння, якое забяспечвае краіну ад пагроз сусветнай рэакцыі».**

Прыведзеныя вышэй дакументы належаць гісторыі. Яны з новай пераканаўчай сілай гучаць напярэдадні юбілею — 60 годдзя СССР. Наша краіна прайшла шасцідзесяцігадовы шлях барацьбы і перамог, прадэманстравала ўсяму свету ўзор братняй садружнасці раўнапраўных нацый і народнасцей у адзінай савецкай сацыялістычнай шматнацыянальнай дзяржаве.

В. ЛУГАЎСКАЯ,
загадчыца аддзела аблдзяржархіва.

Гутарка на актуальную тэму

ЭКАНОМІЯ І БЫТ

У нашым універсітэце з лекцыямі перад студэнтамі і выкладчыкамі рэгулярна выступаюць вядучыя вучоныя краіны. З эканамічным факультэтам цесныя сувязі падтрымлівае доктар эканамічных навук, загадчык лабараторыі Акадэміі народнай гаспадаркі СССР Р. В. Гаўрылаў. Рудольф Васільевіч падрыхтаваў для нашай газеты артыкул «Эканомія і быт», які мы прапануем увазе чытачоў.

РЭЖЫМ эканоміі ў быце нельга зводзіць толькі да ашчаднасці. Эканамічнае паняцце «рэжым эканоміі» шырэй, чым паняцце «ашчаднасць». Ашчаднасць у прамым сэнсе — гэта недапушчэнне псавання кватэры, ломкі поручняў, ліфтоў, вокнаў, безгаспадарчасці ў калектыўным двары. Рэжым жа эканоміі ўключае, акрамя ўсяго гэтага, яшчэ і планаванне расходу сродкаў на ацяпленне, асвятленне, водазабеспячэнне, рамонт памяшканняў і камунікацый, утылізацыю бытавых другасных рэсурсаў. Аднак і рэжым эканоміі, і ашчаднасць у нашым быце маюць адну эканамічную прыроду, і іх прызначэнне — не дапускаць дарэмных расходаў. Прадухіленне дарэмных дадатковых расходаў на нашу хатнюю ўтульнасць— вось у чым заключаецца эканамічная прырода рэжыму эканоміі і ашчаднасці ў быце.

Мэтай эканоміі ў быце з'яўляецца максімальнае зніжэнне страт з-за безгаспадарчасці. Работнікі жыллёва-камунальнай гаспадаркі справядліва кажуць, што ў дрэнных кватэраздымшчыкаў вельмі шмат «малых страт». Такіх фактаў у жыцці істотна больш, чым іх магло б быць. Узнікаюць яны як ад неахайнасці, так і ад няўмення весці хатнюю гаспадарку. Ёсць у нас і такія людзі, якія «грэюць вуліцу зімой» і «забіваюць цвікі мікраскопам». Большасць такіх выпадкаў нельга апраўдаць, яны проста з'яўляюцца фактамі неашчадных адносін да нашага жылля.

У нашым быце ў розных размерах практычна страчваецца ўсё: ад макулатуры і харчовых адходаў да вады і цяпла. Асноўныя метады рэжыму эканоміі і ашчаднасці ў жыллёва-камунальнай гаспадарцы — прымяненне навукова-абгрунтаваных норм расходу электраэнергіі, цяпла, гарачай і пітной вады, газу; своечасовае выкарыстанне дасягненняў тэхнікі і новых тэхналогій яе прымянення ў быце; стварэнне належнага ўліку і захавання матэрыяльных каштоўнасцей; захаванне парадку ў эксплуатацыі жыллёва-камунальнай тэхнікі і абсталявання; ліквідацыя безгаспадарчасці, варварскіх адносін да прадметаў, якія ствараюць наш дабрабыт.

Прымяняльна да жыллёва-камунальнай гаспадаркі і нашага быту выдзяляюцца такія галоўныя шляхі эканоміі, як прымянне новых сродкаў, прыстасаванняў і спосабаў вытворчасці неабходных для насельніцтва бытавых паслуг; ашчаднае і разумнае расходаванне сродкаў, рэалізацыя прынцыпа — правільна эксплуатуй памяшканні, бытавыя камунікацыі і г. д. У цэлым — гэта бар'ер для безгаспадарчасці. Да яго адносяцца нарміраванне, улік і кантроль. І апошні шлях — гэта выкарыстанне разнастайных бытавых адходаў: макулатуры, металу, тэкстыльных матэрыялаў, харчовых адходаў і здача іх прадпрыемствам «Уторсыравіны».

Рэжым эканоміі і ашчаднасць у быце — састаўныя часткі сацыялістычнага ладу жыцця. Яны маюць агульныя і спецыфічныя рысы ў параўнанні з эканоміяй у матэрыяльнай вытворчасці. Агульнае ў тым, што ашчаднае расходаванне матэрыяльных рэсурсаў і ўмелае спажыванне нематэрыяльных паслуг азначаюць народнагаспадарчае захаванне сродкаў вытворчасці і рабочага часу, з дапамогай якіх яны ствараюцца. Эканомнае выкарыстанне прадметаў і рэчаў нашага быту прыводзіць да іх накаплення і стварэння запасаў так як і ў матэрыяльнай вытворчасці. І, наадварот, ашчаднае выкарыстанне «нематэрыльных рэчаў», напрыклад, цяпла і электраэнергіі з-за іх фізічнай прыроды не дазваляюць іх накапліваць і стварыць рэзервныя запасы.

Цяпер у народнай гаспадарцы нашай краіны разгортваецца ўсесаюзны агляд выкарыстання рэзерваў эканоміі. Рух за ашчаднасць у вялікім і малым набірае тэмпы. Наша эканоміка павінна быць эканомнай. Рашучы паварот да дасягнення гэтай мэты робіць і жыллёва-камунальная гаспадарка. Наш савецкі быт таксама павінен быць эканомным і ашчадным.

Р. ГАЎРЫЛАЎ,
доктар эканамічных навук, загадчык лабараторыі Акадэміі народнай гаспадаркі СССР.

Да працоўнага семестра—82

АКТЫЎНАЯ ПАДРЫХТОЎКА

Працягваецца падрыхтоўка да чарговага працоўнага семестра. Зараз ідзе фарміраванне атрадаў, выпрацоўка праграм іх работы, грамадскай дзейнасці, прыняцце статутаў. Рыхтуецца да працы інтэрнацыянальны студэнцкі будаўнічы атрад. У ім, як заўсёды, будзе дзве групы. Першая (камандзір А. Васільеў, камісар Т. Парахня) выедзе на работу ў Чэхаславакію, другая (камандзір І. Кекіш, камісар В. Караткі) — будзе працаваць на адным з будаўнічых аб'ектаў Гомеля.

Пачалася і дагаворная кампанія: разам з кіраўніцтвам тых прадпрыемстваў, будоўляў, гаспадарак, дзе будуць працаваць будаўнічыя атрады і атрады іншых напрамкаў дзейнасці, вызначаецца аб'ём работы, тэрміны яе выканання. Сёлета атрады студэнтаў нашага універсітэта раз'едуцца ў розныя куткі вобласці, выедуць у братнія рэспублікі — РСФСР і Малдаўскую ССР. Будаўнічы атрад будзе працаваць на Пскоўшчыне, у Малдавіі —два атрады несельскагаспадарчага напрамку. У нашай вобласці— дапамогуць рэканструяваць «Гомсельмаш», будаваць меліярацыйныя аб'екты. У рамках выканання намечанай партыяй харчовай праграмы студэнцкія атрады прымуць удзел у будаўніцтве ферм па адкорму буйной рагатай жывёлы. Можна будзе ўбачыць студэнцкія атрады на кансервавых заводах Гомеля, Хойнік, Капцэвіч, на Кармянскім і Петрыкаўскім камбінатах будаўнічых матэрыялаў, у складзе механізаваных сельскагаспадарчых атрадаў, у вагонах чыгункі, на борце самалёта. Плануецца заключыць дагаворы аб доўгатэрміновым супрацоўніцтве з ПМК-37 (г. п. Акцябрскі), ПМК-72 (г. п. Парычы), ПМК-69 (г. п. Уваравічы), трэстам «Гомельводбуд», саўгасам «Запаветы Ільіча» аб'яднання «Саюзэфіралей».

З мэтай паспяховай падрыхтоўкі студэнцкіх атрадаў да выканання вытворчых і грамадска-палітычных задач камітэт камсамола універсітэта наладзіў вучобу кіраўнікоў студэнцкіх атрадаў у школах камсамольскага актыву. Заняткі ў школах кіраўнікоў студэнцкіх атрадаў пачаліся ў лютым і будуць закончаны ў канцы красавіка. Для правядзення заняткаў на высокім узроўні запрошаны найбольш вопытныя арганізатары студэнцкіх атрадаў, камсамольскія актывісты, спецыялісты народнай гаспадаркі, выкладчыкі вучэбных устаноў. На базе універсітэта пройдуць навучанне лектары, піянерскія важатыя, рэдактары насценных газет; у БІІЧТу — майстры і брыгадзіры студэнцкіх атрадаў; у музычным вучылішчы — кіраўнікі агітбрыгад; у медыцынскім вучылішчы — урачы лінейных атрадаў.

Студэнты нашага універсітэта выступілі з каштоўнымі ініцыятывамі. Вырашана стварыць два шэфскія атрады па тыпу легендарных атрадаў А. С. Макаранкі. У кожным атрадзе будзе камандзір, камісар, два выхавацелі, якія пачнуць працаваць з так званымі «цяжкімі» падлеткамі.

Плануецца стварыць ва універсітэце школу сельскагаспадарчага напрамку, дзе адпаведную падрыхтоўку атрымаюць камандзіры і камісары сельгасатрадаў, якія фарміруюцца ў тэхнікумах нашага горада.

У. ЧМЫХ,
намеснік сакратара камітэта камсамола універсітэта.

СЕМІНАР МАЛАДЫХ ВЫКЛАДЧЫКАЎ

Стала добрай традыцыяй праводзіць у студзені кожнага года тэарэтычныя семінары па педагогіцы і псіхалогіі з маладымі выкладчыкамі ГДУ. Мэта такіх семінараў — даць іх слухачам псіхолага-педагагічныя веды па методыцы арганізацыі вучэбна-выхаваўчай работы са студэнтамі, аказаць дапамогу маладым выкладчыкам у авалодванні педагагічным майстэрствам.

З дакладам на семінары, які праходзіў нядаўна ва універсітэце, выступіў загадчык кафедры педагогікі і псіхалогіі прафесар І. Ф. Харламаў. Ён расказаў аб асноўных заканамернасцях пазнавальнай дзейнасці студэнтаў у авалодванні вывучаемага матэрыялу, і як гэтыя заканамернасці адлюстроўваюцца ў методыцы вузаўскага навучання.

Асаблівасцям навуковай арганізацыі працы выкладчыка ВНУ прысвяціў свае выступленне дацэнт кафедры педагогікі і псіхалогіі Р. М. Аўчыннікаў. Праблема пераемнасці паміж ВНУ і школай у развіцці гнастычных асноў вучэбнай работы студэнтау была раскрыта ў дакладзе выкладчыцы кафедры англійскай мовы С. І. Сокаравай.

На семінары былі закрануты пытанні псіхалагічнага характару. У прыватнасці, дацэнт М. І. Мурачкоўскі выступіў з дакладам на тэму «Памяць, яе асноўныя віды і роля ў працэсе авалодвання вывучаемым матэрыялам».

Як вядома, працэс навучання толькі тады садзейнічае ўсебаковаму развіццю будучых спецыялістаў, калі ён дапаўняецца змястоўнай выхаваўчай работай са студэнтамі. Менавіта таму ў план семінара былі ўключаны даклады аб арганізацыі работы куратараў студэнцкіх груп і методыцы фарміравання студэнцкага калектыву як важнага фактара камуністычнага выхавання моладзі. Гэта пытанне асвятлялася ў дакладах кандыдата педагагічных навук Л. Н. Сечкі і аўтара гэтых радкоў.

Семінар прайшоў цікава, з вялікай карысцю для слухачоў, аб чым сведчыць тая ўвага, з якой маладыя выкладчыкі слухалі выступленні лектараў. Пажадана было б у далейшым прыцягваць да ўдзелу ў семінары не толькі калектыў кафедры педагогікі і псіхалогіі, але тых выкладчыкаў з іншых кафедр ГДУ, якія маюць вялікі практычны вопыт работы са студэнтамі.

Ф. КАДОЛ,
в. а. дацэнта кафедры педагогікі і псіхалогіі.

АРГАНІЗУЕЦЦА КУЛЬТПАХОД

У гэтым месяцы на экраны кінатэатраў горада Гомеля выходзіць двухсерыйны шырокафарматны каляровы мастацкі фільм «Коней на переправе не мяняюць».

Гэты глыбокі па сэнсу і яркі па мастацкаму выкананню кінафільм раскрывае характары нашых сучаснікаў, акцэнтуе ўвагу гледачоў на праблемах маральнага выхавання, праблемах канфліктных сітуацый.

Калектыўны прагляд фільма студэнтамі ГДУ адбудзецца 15 лютага ў кінатэатры імя Калініна.

МАГУТНАЕ РОДНАЕ СЛОВА

Да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы

ПРЫ ВЫВУЧЭННІ гісторыі развіцця беларускай літаратурнай мовы асаблівая ўвага ўдзяляецца народнаму паэту Беларусі Янку Купалу. Яго заслужана называюць заснавальнікам новай беларускай літаратурнай мовы на жывой нацыянальнай аснове, ён паклаў пачатак далейшаму этапу яе гістарычнага развіцця. Ролю Купалы ў развіцці беларускай літаратурнай мовы яшчэ пры яго жыцці па вартасці ацаніў вядомы літаратар, крытык Луначарскі, які адзначаў, што Купала «прынёс свой слоўнік, свае звароты, сваю паэтычную музыку з сялянскіх глыбінь, з цаліны народнай моватворчасці». Першая Купалава кніжка «Жалейка» была высока ацэнена Луначарскім.

Аснову багацця мовы Купалы складае творчае спалучэнне беларускай літаратурнай мовы з гутарковабытавой і фальклорна-песеннай мовай, якая пад яго пяром набыла статус асноўнай ці варыянтнай нормы. Шчырую любоў да роднага слова ў сваёй творчасці выказаў паэт у паэтычнай форме:

Магутнае слова, ты,
роднае слова!
Са мной ты на яве
і ў сне;
Душу мне затрэсла
пагудкаю новай,
Ты песень навучыла мяне.

Новая эпоха, якая характарызавалася паступовым, але няўхільным уздымам рэвалюцыйна - дэмакратычнага руху на Беларусі, патрабавала выпрацоўкі адзінай агульнанацыянальнай літаратурнай мовы на народнай аснове для дзейснай барацьбы беларускага народа за права «людзьмі звацца». Беларускую літаратурную мову Купала імкнуўся паставіць у адзін рад з іншымі найбольш развітымі еўрапейскімі мовамі, агульнанародныя элементы ў якіх займалі вядучае месца.

У моўнай практыцы Купала ўвасабляў багацце народнай мовы і выкарыстоўваў яго з перспектывай далейшага развіцця. У адрозненне ад сваіх папярэднікаў ён не захапляўся выпадковымі вузка-мясцовымі словамі і формамі, а арыентаваўся на тыповыя лексічныя адзінкі, пашыраныя на ўсёй ці значнай тэрыторыі Беларусі. І калі, скажам, Багушэвіч **балота** назваў вузкадыялектным сінонімам **ройсты**, дык Купала замяніў яго шырокавядомымі адпаведнікамі **багна (багнішча), дрыгва, забалаць, топкае поле, твань**, якія атрымалі прапіску ў беларускай літаратурнай мове. Дыялектызмы ў купалаўскай мове выкарыстоўваліся па-майстэрску ў пэўных мастацка апраўданых стылістычных умовах: пры адсутнасці ў літаратурнай мове аднаслоўных найменаванняў (**дылёўка** — тоўстая дошка) і для характарыстыкі рэгіянальна-моўнага каларыту персанажаў (**спаткайма, вейка, паглёд**).

Паэт унёс у літаратурную мову рэдкую гістарычную, этнаграфічную і архаічную тэрміналогію для абазначэння разнастайных паняццяў, якія існавалі ў далёкія ад нас часы. Даволі вялікую групу яны складалі ў перакладных, а таксама арыгінальных творах гістарычнага зместу. Гістарызмы (**аканом, аршын, аселіца, вакола, веча**), этнаграфізмы, звязаныя з мінулым традыцыйным побытам беларускага народа, яго духоўнай спадчынай (**цура** — яда з хлеба і вады), і архаізмы (**астрог, дарэктар**) свядома выкарыстоўваліся Купалам з пэўнай мастацкай апраўданасцю. Дзякуючы зліццю моўных элементаў папярэдніх эпох з агульнанароднымі сродкамі беларуская літаратурная мова ўзбагачала свае лексіка семантычныя і стылістычна-вобразныя магчымасці.

Важнай крыніцай папаўнення і ўзбагачэння словатворчасці Купалы была руская мова, якую ён добра ведаў перш за ўсё таму, што ўжо ў юнацкія гады з захапленнем займаўся самаадукацыяй: чытаў творы выдатных майстроў рускага мастацкага слова Пушкіна, Лермантава, Кальцова, Гогаля, Л. Талстога, Горкага. Многія каларытныя словы, характэрныя для рускай мовы, зусім натуральна гучалі ў купалаўскіх творах пад уплывам народных гаворак Беларусі.

У сваёй літаратурнай дзейнасці Купала абапіраўся і на ўкраінскую мову, якая ў яго часы, як і беларуская мова, развівалася на народнай аснове. У гэтай справе паэта натхняў вопыт геніяльнага народнага паэта Украіны, мастака, мысліцеля, рэвалюцыйнага дэмакрата Тараса Шаўчэнкі, творы якога перакладаў на беларускую мову.

Паэт глыбока ведаў не толькі ўсходнеславянскія, але і іншыя славянскія мовы, асабліва польскую вусную і літаратурную формы. Польскія моўныя элементы ў купалаўскай мове суісналі з беларускай народнай асновай і ў залежнасці ад зместу твораў нярэдка ўступалі з ёй у кантрасныя адносіны або ўспрымаліся як лексічныя інавацыі.

Важнай рысай, якая вызначала словатворнае майстэрства Купалы, былі яго наватворы — словы, утвораныя ім самім па ўзору жывой народнай мовы і ўведзеныя ў літаратурны ўжытак. Яго ўласныя моўныя сродкі сугучна зліваліся з народнымі і не заўсёды можна ўстанавіць дакладную мяжу паміж імі. Індывідуальна-аўтарскія ўтварэнні ахоплівалі розныя лексіка-тэматычныя групы і часціны мовы. Глыбока ведаючы моўныя сродкі беларускага народа, паэт часта па-свойму ствараў новыя лексічныя адзінкі для выражэння розных паняццяў, з'яў аб'ектыўнай рэчаіснасці і ўзбагачэння беларускай літаратурнай мовы ў розных сферах яе ўжывання. Дзякуючы купалаўскай словатворнасці беларуская літаратурная мова насычалася шматлікімі новымі індывідуальна-аўтарскімі словамі, утворанымі на аснове наяўнага лексічнага матэрыялу рознымі форма- і словаўтваральнымі сродкамі. Найбольш прадуктыўную групу складалі прыметнікі (**аквечаны, баразністы, гаманісты, дрыгвісты, звыродны**), назоўнікі (**вечнабыт, дармажэрца, мазольнік, небазор, сяўнік, чужнік**), дзеясловы (**абслупаваць, адказеліцца, азярняціць, скурганіць**), прыслоўі (**гаманіста, назалі ста, прагледзіста**), фразеалагізмы (**у дым пусціць** — спаліць, **узяць шлюб з зямлёй** — памерці).

Пры ўтварэнні наватвораў паэт з пашанай адносіўся не толькі да ўласных моўных рэсурсаў, але і да здабыткаў іншых усходнеславянскіх моў. Напрыклад, ад слоў рускай мовы **цвет, буревестник** утвораны індывідуальна-аўтарскія ўтварэнні **цвятлівы, буравесніцкі** адпаведна: **кабзар** (укр.) — **кабзарысты; гутнік** (польск.) — **гутняцкі.**

Наватворы Купалы мелі вялікае значэнне для ўзбагачэння беларускай літаратурнай мовы ў далейшыя перыяды яе развіцця. Многія з іх захоўваюць сваю прадуктыўнасць у беларускай літаратурнай мове сучаснай эпохі: **агнявцвет, аквечаны, беспатольны, загон, патоля, расстайны** і інш.

Пра багацце і характар народнай мовы, якой узбагаціў Купала беларускую літаратурную мову, неаднойчы гаварылі нашы пісьменнікі. Якуб Колас называў яго паэзію квітнеючым шматколерным садам, своеасаблівым арнаментам беларускага мастацкага слова.

Купалу належыць выдатная роля не толькі ў нармалізацыі беларускай літаратурнай мовы, але і ў развіцці агульнай культуры беларускага народа, уздыме асветы сярод шырокіх народных мас. Яго багатае мілагучнае слова натхняла беларускі народ на мірную стваральную працу ў даваенныя пяцігодкі, а ў суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны гучала як гнеўны заклік да барацьбы супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў, за вызваленне роднай Беларусі ад раз'юшанага ворага. Па шляху, пройдзенаму Купалам у выпрацоўцы асноў беларускай літаратурнай мовы, ідуць яго паслядоўнікі — новае пакаленне нашых пісьменнікаў, якія па-купалаўску развіваюць яе на народнай і строга навуковай аснове.

Сёння асабліва шчыра гучаць сціплыя купалаўскія словы, сказаныя ім пра сябе: «Я адплаціў народу, чым моц мая магла». Яму сугучныя словы Кандрата Крапівы, які пра купалаўскае крылатае слова меў падставу сказаць, што ён, як і Колас, «прынёс у літаратуру багацце і хараство беларускай народнай мовы, якая пад іх пяром зазяла сваімі колерамі».

Вывучэнне мовы Купалы мае выключна важнае значэнне для ўсведамлення яго ролі ў гісторыі развіцця беларускай літаратурнай мовы, бо дапамагае вызначыць, якія структурныя кампаненты купалаўскага слова сталі здабыткам сучаснай беларускай літаратурнай мовы і не страцілі ў ёй сваёй актыўнасці да нашых дзён, што змянілася ў яе слоўніку за мінулы перыяд.

Багацце і хараство купалаўскага слова можна зразумець ва ўсёй паўнаце пасля складання і выдання «Слоўніка мовы Купалы». Стварэнне такога лексікаграфічнага дапаможніка стала магчымае пасля абагульнення вопыту работы ў гэтай галіне і падрыхтоўкі кадраў спецыялістаў па складанню слоўнікаў такога тыпу. Перад беларускімі мовазнаўцамі паўстала адна з неадкладных і пачэсных задач — скласці «Слоўнік мовы Купалы» з вычарпальнай характарыстыкай слоў. Прэзідыум АН БССР даручыў калектыву кафедры беларускай мовы Гомельскага дзяржаўнага універсітэта падрыхтаваць яго.

Паводле задач і прызначэння — гэта лінгвістычны слоўнік асаблівага тыпу. Асноўная мэта яго — зафіксаваць кожнае купалаўскае слова, паказаць колькасць яго ўжывання ў тэкстах, вызначыць семантычны аб'ём, падаць характэрныя выпадкі выкарыстання лексем і раскрыць іх функцыі ў мове Купалы, змясціць усе формы кожнай лексічнай адзінкі і праілюстраваць сказанае тыповымі прыкладамі-цытатамі з твораў паэта.

Слоўнік будзе складацца з трох тамоў. Першы том (А-К). памерам 100 аўтарскіх аркушаў падрыхтаваны да друку. Два астатнія тамы знаходзяцца ў працэсе лексікаграфічнай апрацоўкі.

Вялікую дапамогу ў рабоце над слоўнікам на розных этапах яго падрыхтоўкі, клопаты пра яго своечасовае і якаснае выданне праяўляе агульная рэдакцыя ў складзе прэзідэнта Акадэміі навук БССР члена-карэспандэнта АН СССР М. А. Барысевіча, рэктара Гомельскага дзяржаўнага універсітэта акадэміка АН БССР Б. В. Бокуця і галоўнага рэдактара Беларускай Савецкай Энцыклапедыі члена-карэспандэнта АН БССР І. П. Шамякіна.

У. АНІЧЭНКА,
доктар філалагічных навук, прафесар.
(«Звязда», № 15 за 1982 г.)

У ГРУПАХ НАРОДНАГА КАНТРОЛЮ

Народныя кантралёры геалагічнага факультэта праверылі выкананне Палажэння вышэйшай школы і загада рэктара аб адлічэнні з універсітэта тых студэнтаў, якія маюць запазычанасці па адной-дзвюх дысцыплінах і не ліквідавалі іх ва ўстаноўлены тэрмін. На геалагічным факультэце такіх студэнтаў аказалася 6. З іх толькі двое мелі ўважлівыя прычыны для адтэрміноўкі здачы экзаменаў. Апошнім па прычыне хваробы неабходна прадаставіць акадэмічны водпуск. Што ж датычыцца астатніх, то ўсе магчымыя меры — дадатковыя кансультацыі, замацаванне за імі моцных студэнтаў і інш., — якія былі прыняты, не далі жаданых вынікаў. Неабходна хадайнічаць перад рэктарам аб іх выключэнні з універсітэта.

Народныя дазорныя праверылі работу кафедр эканамічнага і біялагічнага факультэтаў. Асноўная ўвага звярталася на прыцягненне студэнтаў да навукова-даследчай работы па бюджэтнай і гаспдагаворнай тэматыцы. Праверка паказала, што ўдзельная вага студэнтаў у гаспдагаворнай рабоце (па заработнай плаце) складае 10—15 працэнтаў, што адпавядае ўказанням рэктара. Атрыманы і пэўны эфект ад укаранення студэнцкіх распрацовак у вытворчасць. Аднак яшчэ недастаткова прыцягваюцца да навукова-даследчай работы студэнты-завочнікі, не заўсёды падлічваецца эфект ад навуковых распрацовак.

Шматлікія праверкі жыллёвых умоў і быту студэнтаў у інтэрнатах паказваюць, што супрацоўнікі адміністрацыйна-гаспадарчай часткі універсітэта яшчэ не ўсё робяць для выпраўлення недахопаў. Чытальныя залы часта прыстасоўваюцца пад склады матэрыялаў, не хапае мэблі, радыёпрыёмнікаў, тэлевізараў і г. д. Таму супрацоўнікам АГЧ, якія адказваюць за ўмовы жыцця студэнтаў, неабходна ўзмацніць увагу да інтэрнатаў.

У. АРЭШЧАНКА,
старшыня галаўной групы народнага кантролю.

Пагаворым пра этыкет

ВЫХАВАНЫ ЧАЛАВЕК

Выхаваны чалавек не спазняецца на сустрэчу, спатканне, у госці. Ён разумее, што, спазняючыся, міжволі выказвае непавагу да тых, хто сабраўся ў тэрмін. Калі чалавек спазняецца на дзелавую сустрэчу, ён уваходзіць як мага цішэй, стараецца сваім з'яўленнем не адрываць людзей ад справы. Ён садзіцца на бліжэйшы ад дзвярэй стул, а не ходзіць па пакоі і не шукае месца, звяртаючы ўвагу сабраўшыхся і перашкаджаючы дакладчыку.

Выхаваны чалавек ніколі не перабівае. Ён выслухае субяседніка, а потым ужо пярэчыць або дапаўняе яго думку. Наша спешка не дапаможа хутчэй зрабіць справу, а, наадварот, уносіць нярвовую мітусню і адцягвае канчатковае вырашэнне пытання.

Выхаваны чалавек пры размове глядзіць у вочы субяседніку, не перабірае паперы, не перакладвае з месца на месца нейкія прадметы, не круціць аловак або паперу. Усё гэта выказвае нецярплівасць, бянтэжыць таго, хто прыйшоў да вас, збівае яго з думкі і ў выніку ў абодвух субяседнікаў траціцца лішні час.

Выхаваны чалавек размаўляе нягучна, калі гэта не выступленне ў вялікай аўдыторыі. Гучная мова, назойлівая, перашкаджае акружаючым, раздражняе іх. Выхаваны чалавек ніколі не адказвае на пытанне рэзка, адрывіста.

Выхаваны чалавек паважае чужы пункт гледжання. Калі ён не згодны з ім, ніколі не выкрыкне: «Глупства!», а аргументавана дакажа, чаму ён не згодны.

Выхаваны чалавек не падкрэслівае свайго службовага становішча, сваю перавагу над тымі, з кім ён разам працуе.

(З кнігі «Аб ветлівасці, аб такце, аб далікатнасці...»)

Кнігі нашых землякоў

У ІМЯ ЖЫЦЦЯ

У выдавецтве «Беларусь» выйшла дакументальная аповесць Героя Сацыялістычнай Працы, заслужанага настаўніка БССР, рэктара Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя Н. К. Крупскай Міхаіла Апанасавіча Дзмітрыева «Во имя жизни».

Аўтар — непасрэдны актыўны ўдзельнік партызанскага руху на тэрыторыі Беларусі. Ён расказвае ў сваёй кнізе аб дзейнасці былой 10-й Журавіцкай партызанскай брыгады. Мікалай Апанасавіч быў сакратаром падпольнага райкома камсамола, начальнікам асобага аддзела партызанскага атрада.

З вялікай любоўю, душэўнай цеплынёй успамінае аўтар баявых таварышаў, паплечнікаў па падпольнай партыйнай і камсамольскай рабоце Міхаіла Прохарава, Міхаіла Жураўлёва, Тацяну Карніенка, Марыю Патапенка, Браніславу Прохараву, мужных і бясстрашных падпольшчыкаў Кацю і Ніну Савельевых, якія рызыкуючы жыццём, пайшлі з Кармы ў Гомель, каб наладзіць сувязь з падпольным абкомам партыі.

У кнізе расказваецца аб тым, як узнікшы па ініцыятыве народа партызанскі рух, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі набыў вельмі шырокі размах. У Журавіцкім раёне партызанскай і падпольнай работай кіраваў раённы камітэт партыі на чале з Ігнатам Максімавічам Дзіканам.

З вялікай дакладнасцю апісваецца партызанскі бой каля вёскі Свержань. У ім адважна змагаліся партызанскія роты пад камандаваннем лейтэнанта Жураўлёва, старшага лейтэнанта Гаўрылава, партызанскія групы Кузьмы Чарненкі і Андрэя Козырава. Камандаваў боем камбрыг Сцяпан Мітрафанавіч Бялых. Фашысты панеслі вялікія страты.

Вестка пра бой каля в. Свержань аблецела ўсю акругу. Хадзілі чуткі, што ў баі прымаў удзел не партызанскі атрад, а цэлая партызанская дывізія. Гэты бой адыграў вялікае значэнне: значна ўзрос аўтарытэт партызан сярод насельніцтва, і атрады народных мсціўцаў сталі папаўняцца новымі байцамі. Толькі за тыдзень у рады партызан 10-й Журавіцкай брыгады ўлілося 156 байцоў з розных раёнаў вобласці.

Добра паказана ў кнізе актыўная палітычная работа камуністаў і камсамольцаў сярод насельніцтва ў тыле ворага. Выкарыстоўваючы розныя формы і сродкі прапаганды і агітацыі, яны ўмацоўвалі ў савецкіх людзях упэўненасць у перамогу над ворагам, прыцягвалі іх да агульнанароднай барацьбы супраць акупантаў.

Увайшоў у бессмяротнасць подзвіг майго школьнага сябра Жэні Язэпава — народнага мсціўца Журавіцкай партызанскай брыгады. У кнізе апісаны яго апошні бой з фашыстамі. У час вяртання з баявога задання каля вёскі Святое (цяпер Кірава) Жлобінскага раёна дыверсійная група на чале з Яўгенам трапіла на фашысцкую засаду. Ён аддаў загад партызанам адыходзіць, а сам з кулямётам пачаў прыкрываць адход таварышаў. Скончыліся патроны. І фашысты вырашылі ўзяць Жэню жывым. А калі яны наблізіліся да адважнага партызана, ён з крыкам: «Партызаны жывымі не здаюцца!» кінуў апошнюю гранату. Разам з ім загінулі яшчэ 12 гітлераўцаў.

На магіле Жэні Язэпава ў вёсцы Кірава Жлобінскага раёна ўстаноўлен абеліск.

10-я Журавіцкая партызанская брыгада ўнесла дастойны ўклад у справу перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. У кнізе аўтар прыводзіць вялікі фактычны і лічбавы матэрыял аб справах народных мсціўцаў. За кожнай лічбай — цяжкая і небяспечная праца партызан, падпольшчыкаў, сувязных — усяго 5205 народных мсціўцаў 10-й Журавіцкай партызанскай брыгады.

У другой частцы дакументальнай аповесці «Во имя жизни» М. А. Дзмітрыеў расказвае аб рабоце агульнаадукацыйных школ і органаў народнай асветы Гомельскай вобласці пасля яе вызвалення, дзе ён працаваў з 1943 года.

З асаблівай цеплынёй апісвае аўтар сустрэчы з вялікім педагогам В. А. Сухамлінскім, які неаднаразова прыязджаў у Кармянскую сярэднюю школу-інтэрнат.

Міхаіл Апанасавіч Дзмітрыеў — чалавек невычэрпнай энергіі і палымянай душы, які вельмі любіць дзяцей і верыць у сілу настаўніцкага прызвання. Настаўнік з вялікай літары — такім быў і застаецца Міхаіл Апанасавіч. Сотні, калі не тысячы настаўнікаў, з гонарам могуць назваць сябе вучнямі М. А. Дзмітрыева. І ён, рэктар дзяржаўнага педінстытута, імкнецца аддаваць студэнтам тое добрае, разумнае, светлае, што ёсць у яго душы.

Пройдуць гады, а гістарычныя падзеі, педагагічныя погляды, метадычныя рэкамендацыі, якія ўтрымліваюцца ў яго дакументальнай аповесці, будуць жыць і аказваць сваё ўздзеянне на чытачоў. Вось чаму ўсе мы, яго таварышы па сумеснай партызанскай барацьбе, можам упэўнена сказаць, што Міхаіл Апанасавіч напісаў вельмі патрэбную кнігу. Таму што кожны, хто пасадзіў дрэва, напісаў кнігу, выхаваў пакаленне вучняў, працягвае жыць у сваіх тварэннях вечна.

С. ШАКАРАЎ,
былы член 10-й Журавіцкай партызанскай брыгады, палкоўнік запасу.

Студэнцкія рэцэнзіі

ХТО ЗАПЛАЦІЦЬ ЗА РЫКАШЭТ?

Чалавек і яго дом Зямля. Чалавек — і яго бліжэйшыя суседзі «птушкі і звяры, дрэвы і травы, усё, што расце і шуміць, лётае і плавае, хаваецца, памірае, прыгае ці поўзае, не бачыць сонца ці славіць яго кожны ранак агульным рознамоўным: «Дзень добры!». Гэта і ёсць жыццё. Не абавязкова з вялікай літары, няхай са звычайнай маленькай: само жыццё не стане іншым ад варыяцый у напісанні.

Як ні называй любоў, яна застанецца любоўю.

У якое б адзенне ні абраджалі жорсткасць, яна будзе адчувальнай праз любы флёр. Менавіта гэтае адчуванне прыходзіць да нас з кнігі Леаніда Жарыкава — аўтара цыкла навел «Над Істрай».

Б'юць сабаку. Хтосьці — міма: «Не мая справа». Іншы — ушчыльную да крыўдзіцеля: «Не чапай!» І адразу за гэтым — бяссільнае абурэнне: «В'е, аказваецца, гаспадар!»

«Ненавіджу гэтага дзядзьку!» — гэта ўжо гаворыць школьнік на вуліцы. Ён убачыў «добраахвотніка», які займаўся адстрэлам бадзячых сабак, і дабіваў ломікам вялікую светла-шэрую лайку. Хлопчык учора «размаўляў» з ёю, заглядваў у вочы, карыя, цёплыя. Гладзіў нясмела рукой у рукавічцы. Шкадаваў, што вось, вясковая, прыбегла за чатыры кіламетры. Зімой. Не кормяць, напэўна, дома, калі ёй вугал ля сталоўкі цяплей кануры. Гэта было ўчора. Сёння — выстрал шротам. Да жаху падобны на чалавечы крык гэтай псіны, якая б'ецца зараз з перабітай спіной у марозным брудным лужыне.

Ці давялося перажыць у дзяцінстве Леаніду Жарыкаву, аўтару цыкла навел «Над Істрай», штосьці падобнае, невядома. Але добра вядома, што любоў мацуецца не толькі нянавісцю. У дзяцінстве яна — першапачатковае адлюстраванне чыёйсці любві: дабраты тваёй мамы, ды не толькі да цябе, а да ўсяго жывога, ад чмяля ў кветачцы канюшыны да стомлена пазіраючага каня возчыка. Менавіта тады засвойваецца: калі браты твае меншыя, іх абараняюць. Гэтыя нашы «меншыя браты» жывуць па сваіх сакрэтных законах, сваімі звычкамі. І ты, іх сябар, жывеш побач. А сябар не ўмее быць раўнадушным. У іншым выпадку ён горшы за ворага.

А расказ пра расстралянне ласяня і яго маці-ласіхі, якая, паміраючы, паўзла да ўжо мёртвага сына! «Не злоўлена...» — усміхаецца зло. І як часта наш гнеў бяссільны супраць такога зла!

Леанід Жарыкаў як аўтар і непасрэдна актыўная дзеючая асоба сваіх навел — сапраўды прыгожая натура з пастаяннай «працай душы», з пастаяннай накіраванасцю на самаўдасканаленне. Гэта асоба, якая прывыкла абагачацца, набываць асабістую сілу праз разуменне.

Аўтар цудоўных па сіле рэалізму, пераканаўчасці і прыгажосці навел падзяляе перакананні, уласцівыя і іншым савецкім пісьменнікам, якія пішуць на тэму «Чалавек — прырода». На пазіцыях актыўнага гуманізму, мудрага клопату аб будучым стаяць відныя, прызнаныя лідэры данага напрамку. Гэта і Віктар Астаф'еў з яго «Цар-рыбай», і Барыс Васільеў («Не страляйце ў белых лебедзяў», «Цудоўная шасцёрка»), і Гаўрыіл Траепольскі — аўтар кнігі «Белы Бім Чорнае Вуха», якая ўзрушыла душы ўсіх, ад малога да вялікага. У справу аховы прыроды ўключыліся і пісьменнік Барыс Рабінін, і рэжысёр Сяргей Абразцоў, і аўтар дзівосных філасофскіх расказаў ленінградзец Юрый Якаўлеў.

У сваю чаргу Леанід Жарыкаў дакладна вызначае, што ёсць Дабро і што Зло, з кім і за што стаяць яго героі — дзяўчынка і шафёр таксі з «Ласяня забілі», многія тыя, хто застаўся для нас «за кадрам», — людзі раўнадушныя ці «жартаўнікі». І праз усё гэта адчуваецца пачуццё нашай агульнай віны: «Хто адкажа за рыкашэт?», хто адкажа за непапраўны ўрон, за боль і страты, якія церпіць прырода ад жорсткага ўмяшання чалавека?

Ірына ГРАБЯНЮК,
студэнтка гісторыка-філалагічнага факультэта.

КАБ НЕ ЗДАРЫЛАСЯ ТРАГЕДЫІ...

Таварыства выратавання на водах пастаянна знаходзіцца на варце жыцця і здароўя людзей. Члены гэтай масавай добраахвотнай арганізацыі выратавалі і аказалі дапамогу сотням тых, хто цярпеў бедства на вадзе. Дзякуючы ім, у ахоўваемых зонах рэк і азёраў, у раёнах выратавальных станцый, пастоў назірання, на пляжах і ў піянерскіх лагерах нашай вобласці і ў горадзе Гомелі ў летні перыяд мінулага года не было няшчасных выпадкаў гібелі людзей на вадзе.

У зонах жа павышанай небяспекі (на вадаёмах, участках рэк і азёраў, дзе невядома становішча іх дна і глыбіня), а таксама ў месцах, забароненых для купання, мінулым летам загінула шмат людзей.

Усебаковы аналіз няшчасных выпадкаў на вадзе паказаў, што гібель людзей адбывалася ў большасці выпадкаў з-за няўмення многіх, асабліва падлеткаў, плаваць. Многія парушаюць нормы паводзін на вадзе, купаюцца ў нецвярозым стане, а таксама ў непрыгодных для купання месцах. Гінуць на вадзе дзеці, пакінутыя без нагляду бацькоў. Часта людзі не захоўваюць тэхніку бяспекі пры катанні на вёсельных і маторных лодках.

Усе ахвяры можна папярэдзіць прафілактычнай работай, якую вядуць члены пярвічнай арганізацыі таварыства выратавання на водах. Асноўная форма іх дзейнасці — шырокая растлумачальная работа напярэдадні летніх палявых практык студэнтаў геалагічнага, біялагічнага, гісторыка-філалагічнага факультэтаў.

Зімой таксама здараюцца няшчасныя выпадкі: на замерзлых рэках, азёрах людзі праваліваюцца пад лёд, топяцца, у цяжкіх формах прастуджваюцца. Такая бяда звычайна здараецца з тымі, хто вельмі неасцярожна на лёдзе, дрэнна ведае яго ўласцівасці. Ледзяная паверхня рэк і азёраў утойвае вялікую небяспеку для жыцця і здароўя чалавека.

Трэба захоўваць правілы паводзін на вадзе, на лёдзе, не пакідаць дзяцей без нагляду, не допускаць іх да вадаёмаў у перыяд ледастаўу, летам на пляжах. Весці такую прафілактычную работу павінен кожны член таварыства на водах. Іх дэвіз — ні адной ахвяры на вадзе!

В. МАРЧАНКА,
старшыня пярвічнай арганізацыі таварыства выратавання на водах універсітэта.

Рэдактар Ул. БАЛОГА.

ТУРНІР ДРУЖБЫ

Спартыўнае жыццё універсітэта не заціхае і ў час канікулаў. Праходзіць шмат розных спаборніцтваў, масавых спартыўных мерапрыемстваў. Традыцыйным стаў «Турнір дружбы», які штогодна праводзіцца менавіта ў час зімовых канікулаў паміж універсітэтамі Вільнюса, Рыгі, Тарту і Гомеля. У ім прымаюць удзел жаночыя і мужчынскія каманды па ручному мячу. Каманда нашага універсітэта ўдзельнічае ў турніры ўжо восем гадоў запар. Карысць такіх сустрэч не толькі ва ўдасканаленні спартыўнага майстэрства і праверцы сіл перад чарговымі сустрэчамі. Карысная з'яўляецца і магчымасць зносін са сваімі аднагодкамі-студэнтамі, наведанне аўдыторый і лабараторый навучальных установы-гаспадыні, знаёмства з горадам, яго тэатрамі, музеямі, славутымі мясцінамі і, зразумела, вечары сустрэч.

У гэтым годзе турнір праходзіў у Вільнюсе ў спартыўнай зале «Швіеса».

Мужчынская каманда нашага універсітэта атрымала перамогу над камандай з Рыгі з лікам 24:22 і пацярпела паражэнне ад каманд з Тарту і Вільнюса з адпаведным лікам 16:39 і 16:32, і заняла, такім чынам, трэцяе месца.

Жаночая каманда гамяльчанак выступіла больш удала. Нягледзячы на адсутнасць лідэра Наталлі Кажамякінай, якая ў гэты час прымала ўдзел у чэмпіянаце СССР сярод каманд вышэйшай лігі за «Эканаміст» (Мінск), студэнткі нашага універсітэта выйшлі пераможцамі ва ўсіх трох сустрэчах са сваімі сапернікамі: у сустрэчы з рыжанкамі — 35:26, тартускімі спартсменкамі — 34:15, студэнткамі Вільнюскага універсітэта — 29:23. У выніку наша каманда стала ўладальніцай Кубка «Турніра дружбы».

Пасля падвядзення вынікаў былі названы імёны лепшых ігракоў турніра. Імі сталі гамяльчанкі студэнтка трэцяга курса эканамічнага факультэта Алена Хартановіч і варатар каманды студэнтка першага курса гэтага ж факультэта Людміла Данькова.

Турнір у Вільнюсе стаў добрым праверачным і падрыхтоўчым этапам перад першынствам вышэйшых навучальных установ рэспублікі па ручному мячу, якое праходзіла ў Гродна з 4 па 12 лютага.

Рэктарат, партком, мясцком, дэканат гісторыка-філалагічнага факультэта, кафедра гісторыі СССР і усеагульнай гісторыі выказваюць глыбокае спачуванне выкладчыку гэтай кафедры АЛЯКСЕЙЧАНКУ Генадзю Аляксандравічу з выпадку напаткаўшага яго гора — смерці БАЦЬКІ.

Рэктарат, партком, мясцком, дэканат фізічнага факультэта выказваюць глыбокае спачуванне загадчыку кафедры радыёфізікі ДАБРАВОЛЬСКАМУ Ігару Фёдаравічу з выпадку напаткаўшага яго гора — смерці БАЦЬКІ.

«Гомельский университет» — орган парткома, ректората, месткома, комитета ЛКСМБ и профкома Гомельского государственного университета (на белорусском языке). Гомельская фабрика «Палесдрук» Дзяржкамітэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. Гомель, Савецкая, 1. Аб'ём — 2 друк. аркуш. Тыраж 2000 экз.
Наш адрас: вул. Савецкая, 104, п 3-11, т. 56-16-52.
АЗ 40081
Заказ 7083